

x-rite

colorchecker CLASSIC

R. 39.332

*
V O T A,
ET MOTIVA
REGIAE AVDIENTIAE
IN CAUSA DOMNAE
IOANNAE DE
TOLEDO.
SVPER APPREHENSIONE.

IN DEI NOMINE, Amen.
Nouerint vniuersi, quod anno à Natiuitate Domini millesimo sexcentesimo quinquagesimo sexto, die verò computato vigesimo mensis Nouēbris, apud Ciuitatem Cæsaraugustæ Regni Aragonum, & in Camera Regij Consilij Ciuilis Regiæ Audientiae interuenerunt multum Illustris Dominus Don Fabricius Piñatelo, Dux de Monteleon, Locumtenens, & Capitaneus Generalis pro sua Maiestate in præsentī Aragonum Regno, Magnifici Domini Doctores Ludouicus ab Exea, & Talaiero, Regens Cancellariam, Didacus Canales, Ioannes Baptista Alegre, Gaspar Lupertius Tarazona, & Petrus Cabero, Regij Consilij: coram quibus fuit positus Processus Domnæ Ioannæ de Toledo viduæ, Cæsaraugustæ

domiciliatæ, super apprehensione Status, & Comitatus de Arāda: in quo, præmissa relatione per dictum Magnificum D. D. Ioannem Baptistam Alegre, Relatorē, tam dictus Dominus Relator, quam omnes dicti Magnifici Domini Regij Consilij, nec nō dictus Dominus Regēs, concordes fuerunt voti, & opinionis. Quod Attent. cont. &c. tenetur, & debet pronuntiare, & reponere Illustrē Domnam Philippam Clauero, & de Sesse viduā, principalē Ioannis Francisci Ibañez, Iosephi Philippi Sánchez, & Didaci Panzano, Procuratorum, in loco, jure, instantia, & actione, in quibus fuerunt in præsentī processu, & causa Egregij, Don Ioannes Ximenez de Vrrea, Don Ludouicus, & Illustris Don Antonius Ximenez de Vrrea, eius vir, Comites de

A

Aran-

= A-906-9 =

Titu 260428

donato 7

C. 1142786

APA 00018

V O T A,
ET MOTIVA
REGIAE AVDIENTIAE
IN CAUSA DOMNAE
IOANNAE DE
TOLEDO.
SVPER APPREHENSIONE.

IN DEI NOMINE, Amen.
 Nouerint vniuersi, quod anno à Natiuitate Domini millesimo sexcentesimo quinquagesimo sexto, die verò computato vigesimo mensis Nouëbris, apud Ciuitatem Cæsaraugustæ Regni Aragonum, & in Camera Regij Consilij Ciuilis Regiæ Audientiæ interuenerunt multum Illustris Dominus Don Fabricius Piñatelo, Dux de Monteleon, Locumtenens, & Capitaneus Generalis pro sua Maiestate in præsentis Aragonum Regno, Magnifici Domini Doctores Ludouicus ab Exea, & Talaiero, Regens Cancellariam, Didacus Canales, Ioannes Baptista Alegre, Gaspar Lupertius Tarazona, & Petrus Cabero, Regij Consilij: coram quibus fuit positus Processus Domnæ Ioannæ de Toledo viduæ, Cæsaraugustæ

domiciliatæ, super apprehensione Status, & Comitatus de Aranda: in quo, præmissa relatione per dictum Magnificum D. D. Ioannem Baptistam Alegre, Relatoré, tam dictus Dominus Relator, quam omnes dicti Magnifici Domini Regij Consilij, nec nō dictus Dominus Reges, concordēs fuerunt voti, & opinionis. Quod Attent. cont. &c. tenetur, & debet pronuntiare, & reponere Illustrē Domnam Philippam Clauero, & de Sesse viduā, principalē Ioannis Francisci Ibañez, Iosephi Philippi Sánchez, & Didaci Panzano, Procuratorum, in loco, jure, instantia, & actione, in quibus fuerunt in præsentis processu, & causa Egregij, Don Ioannes Ximenez de Vrrea, Don Ludouicus, & Illustris Don Antonius Ximenez de Vrrea, eius vir, Comites de

A

Aran-

Aranda, tempore suæ mortis; & hoc, iuribus suæ viduitatis durantibus tantum. ET quatuor ex dictis Magnificis Dominis Regijs Consiliarijs concordēs fuerunt voti, & opinionis. Quod, Attent. cont. tenerur, & debet pronuntiare, & sine præiudicio dictæ viduitatis in eisdem loco, instantia, & actione reponere Egregium Don Petrum Paulum Ximenez de Vrrea, Zapata, Fernandez de Heredia, principalem Nicolai de Sepulbeda, Vincentij del Plano, Ioannis Michaelis de Otto, & Ioānis Laurentij Ibañez, Procuratorum; cætera per Procuratores partium, respectiue, supplicata locū non habere. **EX EO** præcipue, & aliās, Illustris Donna Philippa Clauero, & de Sesse reponitur in, loco, iure, instantia, & actione, in quibus fuit Illustris Don Antonius Ximenez de Vrrea, Comes de Aranda, eius vir, tempore sui obitus (& hoc pro iuribus suæ viduitatis, eisque durantibus) quia constat, inter ipsos, verum, ac legitimum matrimonium fuisse cōtractum. Ex quo viduitas foralis superstiti Comitissæ cōpetebat, & cōpetit in sedētib, bonis prædefuncti à Foro nostri Regni, & iuxta praxim illius; etiam si illa Vinculata fuerint, vt notissimū est: & licet in pactis dotalibus, illius intuitu inter ipsos conuentis, limitata viduitas pro-

missa fuerit cum renuntiatione expressa viduitatis foralis in ceteris bonis, & iuribus mariti: minime verò renuntiatio huiusmodi absoluta fuit; sed cum relatione ad pactum inter eosdem coniuges conuentum; quo, facultas, & potestas Comiti viro reseruata fuit augendi prædictam viduitatem; eam vniuersaliter constituendo; vel in illorum parte sibi bene visa; cuius tenor est prout sequitur. **ITEM** es pactado, y concordado entre las dichas partes: que para en caso de disolucion del presente matrimonio sin hijo, o hijos postumo, o postumas, que á luz pervinieren del presente matrimonio, el dicho Excelentissimo Señor Conde de Aranda, se reserua poder, y facultad, asien vida, como en muerte de poder añadir, y aumentar dicha viudedad foral en todos los otros bienes de sus Estados, Villas, y Lugares, en los que le pareciere de los arriba especificados, y confrontados á su libre arbitrio, y voluntad: y quieren, y expressamente consienten, que qualquiere Escritura, o Testamento que hiziere, y otorgare para dicho aumento de viudedad, sea parte, y porcion de esta Escritura matrimonial, y surta, y tenga todos aquellos priuilegios, fines y efectos, que de Fuero, Derecho, Obseruancia, uso, y costumbre del presente Reyno de Aragon, surtiera, y tuuiera, si estuiera, aumentada, declarada,

da, expressada, y añadida en la presente escritura de Capitulación Matrimonial: y esto se entienda también, aunque en dicha escritura de aumento que hiziere, así en vida, como en muerte, no dixesse expresa, ni tacitamente, que usa de dicha facultad reservada; porque desde agora para entonces es visto querer usar de dicha facultad deuidamente, y como conviene, según Fuero del presente Reino. Potestas huiusmodi, & facultas augendi viduitatem in prædicto pacto, & modo prædicto reservata, sufficiens semper iudicata fuit, ut incrementum viduale subsistat, etiam si postea sequuto jam, ac consumato matrimonio ad actum illa facultas reducatur: & hoc, quamvis bona vinculo, & fideicomisso perpetuo subiecta fuerint; absq; eo quod obstarè possit renuntiatio expressa Comitissæ, hæc etenim metienda, & regulanda est cum prædicto pacto reservatorio, non enim absolutè, sed ad casum, quo Comes prædicta facultate non vteretur reducenda pacta, & etenim, & præcipuè dotalia correspondentiua sunt vnumquodque ipsorum propter aliud appositum fuisse censendum, ut vera æqualitas inter contrahentes attendatur, quæ non procederet, si per obseruantiam vnus ex pactis aliud destrueretur, quando diuersis respectibus, vel temporibus obseruantia effectiua illorū

militare potest, ut in præsentibus; renuntiatio etenim Comitissæ subsisteret, si Comes prædicta potestate pacti reservatorii, non usus fuisset eam; verò ad actum reducendo (prout reduxisse inferius apparebit) renuntiatio in nihilo proderit substitutis, in præiudiciumque illorum incrementum viduale militabit, ac si à principio in eisdem pactis dotalibus fuerit appositum. Hoc etenim fuit expressa, & enixa voluntas contrahentium, & præcipuè Comitissæ reservantis, ibi: *Sea parte, y porcion desta escritura, & iterum, surta todos los efectos, que surtiera, y tuuiera, si estuuiera aumentada en la presente escritura. &c.* Potestate autem Comitissæ demonstrata ad voluntatem illius deueniendum, quæ si appareat modo legitimo declarata cunctis numeris perfecta hæc vniuersalis viduitas apparebat: Comes igitur, (ut maiori firmitate, securitate, & arcano, voluntas sua circa præfatum augmentum viduitatis effectum fortiretur) suum vltimum testamentum condere decreuit, illudque aliena manu scriptum in calce ipsius sua propria signauit, ipsumque statim Notario tradidit clausum sigillatum, ac lutū, ut deliberatione, ac traditione publicum instrumentum conficeret, prout confecit, tribus testibus interuenientibus, subscriptis in dorso illius, siue supra clausum

su-

furā: mortuo deinde Comite aperto, lectoq; publicato per Notarium, illius thenore inter alia, circa prædictum incrementum disponens, ita post narrationem fidelem, ac indiuiduā supradicti pacti reseruatorij suorum cum Comitissa pactorū dotaliū cautum reperitur. *POR TANTO, usando de dicho drecho, y facultad, atendiendo al mucho amor, y voluntad que he tenido, y tengo a dicha Condesa Doña Felipa Clauero mi muy querida, y amada muger, la dexo viudedad foral; y quiero que la tenga en todas mis Villas, Castillos, Lugares, y Pardinas de mi Estado de Aranda abaxo confrontados: Y tambien en mis Lugares del Reyno de Valencia, Tenencia de Alcalaten, Varonias de Mislata, Beniloua, y Cortes de Arenos, que tambien estan abaxo confrontados; y en la jurisdiccion civil y criminal, alta y baxa, mero y mixto imperio de aquellos; y quiero que sea parte y porcion esta Clausula, y Testamento de dicha Capitulacion matrimonial, y que surta y tenga todos los priuilegios, fines, y efectos que de Fuero, drecho, uso, y costumbre de Aragón surtiera, si estuiera aumē tada la dicha viudedad en la dicha escritura de Capitulacion matrimonial. Et licet variæ, & non leues quæstiones circa validitatem huius Testamenti statim suscitatae fuerint inter partes, quas omittere pro nunc celsi-*

mus, eas in aliud iudicium referuando: quidquid etenim de foro Regni circa illius valorē procedat, saltem ad effectum dictæ viduitatis sufficit, ut tāquā scriptura priuata (in qua enixe illius incrementum cōtinetur) subsistat, prout subsistere certissimè apparet, cui æquē pactū reseruatoriū aptatur, ac si publica esset, auctoritateq; publica confecta, ibi: En qualquiere escritura, o testamento: quæ verba iuxta ipsorū proprietatem, vsumque loquendi communem, eodem modo includunt priuatam, sicut publicam scripturam cōprehendunt; eaque ad publicam vnā prædicti generis speciem restringere, præcipue in Regno nostro, nefas iudicamus: nec verba illa subsequētia: Quæ hiziere, y otorgare: aliquid de præcedentium vera cōprehensione detrahunt; siquidem illud: hiziere: ad verba: qualquiere escritura: referri, videtur, & illud: otorgare: illa, o testamento: respiciunt: & ita, singula singulis referēdo, propriissimè loquutus fuit Comes in prædicta reseruatione facultatis; necnō etiam, quod prædicta verba: hiziere, y otorgare: eodem modo conueniunt scripturæ publicæ, ac priuatæ. Hæc enim manu conficientis subscriptam voluntatem propriam demonstrat, & ita factam, & concessam per eundē fuisse merito dicere possumus; solum enim differunt ratio-

5
tione solemnitarum, quæ in publica requiruntur, quia ex illis vberior probatio, & probata in surgit, quæ etiam in nostro casu minimè deficiunt. QVAM primum etenim auxit Comes viduitatem vxori in hac scriptura, pars, & portio illius publicæ Capitulorum Matrimonialium, vbi reservatio extat, effecta fuit, iuxta contrahentium voluntatem: & hoc, ad omnes iuris, & fori effectus, vt tam in reservatione, quam in istius usu enixe, ac geminate Comes proficitur, ibi: *Y que surta, y tenga todos los priuilegios, fines, y efectos, que de Fuero, Derecho, uso, y costumbre del presente Reino surtieran, si estauiera aumentada dicha viudedad en la dicha escritura de capitulacion matrimonial.* Igitur declaratione voluntatis Comitis subsecuta, vna, & eadem scriptura effecta est ista (in sui principio priuata) cum illa publica; & ita æquè sollemnis, vt illius pars, iudicanda, vt non semel in similibus Senatus iste decreuit. De veritate autem istius voluntatis Comitis in hac scriptura declarata dubitare non licet, quando apparet, schedulam istam, in qua continetur, manu Comitis in illius calce subscriptam esse, vt vnus testis de visu concludit; alter eam etiam vidit, & cognouit recenter fuisse confectam, quando testamētum claudebat; & alter instrumentalis actus li-

berationis vna cū pluribus, qui eā viderūt, & agnouerūt illico lecto, & publicato testamento: ac etiam per comparisonem, cum alijs fere innumeris subscriptionibus Comitis etiam de illius veritate apparet, vt ex relatione peritorum, & oculari eorum inspectione, de quibus apud acta, satis aperte liquet. Quæ omnia plenissimam fidē huic scripturæ ex foro, & praxi Regni tribuunt. Minus etiam obstat, annullato testamento (si forte nullum declaratur) annullatam quoque manere huiusmodi declarationem vidualis incrementi in eo contentam, quæ à causa nullitatis prætenſæ, si percutere possunt testamentum, tanquā in illius concessione, & receptione commissæ, minimè verò scripturam istam ledere possunt intra cancellos priuatæ remanentem commissæ, etenim, contenduntur in actu liberationis Testamēti, quando iam subscripta erat per Comitem schedula. Igitur illatio ista tanquam ex separatis, non rectè deducitur ex eodem capite prætenſa falsitas huius scripturæ diluitur; siquidem aliqua mutatio, ex qua inferri contenditur, licet perperam, non in dispositione inclusa, sed in dorso, siue clausura illius ex accidenti subsecuto, post apertionem, & publicationem dictæ scripturæ contigit, vt ex partiu testibus promiscuè
et ex confessionibus in-

infertur; ante etenim illius a-
 pertionem, & publicationem
 illa clausura visa fuit per plu-
 rimos testes, ut probatum extat
 abunde. Nec omittenda clau-
 sula codicillaris per Comitem
 adiecta, ibi: *Valga por qualquierre
 otra ultima voluntad.* Cuius
 virtute confirmata manet ipsius
 voluntas in ijs, quae ex valore Testa-
 menti non pendeant, qualis
 fuit in occurrenti casu, ista Co-
 mitis declaratio quoad incre-
 mentum viduitatis: & ita dice-
 re solemus, ex actu minus solenni
 declarationem voluntatis saltem
 inferri; quod caute, & cordate
 per Comitē paciscentem prae-
 ventum fuisse videtur, quando
 in pacto reservatorio adiecit: *Y
 quiero, que sea parte y porcion esta
 Clausula, y Testamento de dicha
 Capitulacion matrimonial:* Siqui-
 dem illam clausulam suae volun-
 tatis declaratoriam, non ut par-
 tem Testamenti respexit; sed
 suorum pactorum dotalium por-
 tionem esse voluit. Et ita quid-
 quid circa testamenti solemnia
 contingat, de illius subsistentia
 minimè dubitandum; siquidem
 de pactorum dotalium, nec de
 reservationis valore dubitare
 non licet. Ex quibus satis per-
 spicue de valore viduitatis uni-
 versalis liquet, ut iuxta volun-
 tatem Comitissae repositio conce-
 datur, ut optimo iure, illa duran-
 te Comitissae conceditur. Sine
 prauidicio verò iurii dicte vi-

duitatis Comitissae, reponitur in
 eisdem loco, jure, instatia, & actio-
 ne praefati Comitissae D. Antonij,
 Egregius D. Petrus Paulus Xime-
 nez de Vrrea; quia constat, bona
 ista apprehensa fuisse instante
 Domna Ioanna de Toledo, ut
 tutrice Illustris Don Ioannis Xi-
 menez de Vrrea eius filij, inclu-
 dendo ipsum ut successorem in
 maioratu constituto per Comi-
 tē Don Michaelem, eius avū,
 in pactis dotalibus conuentis
 inter eum, & Don Ferdinandū
 Ximenez de Vrrea eius filium,
 & Marchiones de Villafranca,
 & Domnam Ioannam de Tole-
 do; ubi maioratus fuit constitu-
 tus ad favorem masculorum per
 lineam rectam masculinam, ex
 dicto Don Ferdinando descen-
 dentium, reservatione in eis ex-
 presse adhibita; ut, si Don Fer-
 dinandus filius, & donatarius,
 absque filijs, vel descendētibus
 masculis per rectam lineam mas-
 culinam legitimis decederet;
 vel eius filij, & descendentes,
 absque filijs masculis decede-
 rent: dictis casibus, ac illorum
 quolibet, bona in donatione cō-
 prehensa pervenirent in quem
 donans disponderet testamento,
 codicillo, vel alia ultima volun-
 tate, vel qualibet alia ordinatio-
 ne, siue dispositione; quam, par-
 tem praedictorum capitulorum
 taliter fecerunt, tanquam si à
 principio in eis inserta, & con-
 tinuata foret. Deduxit etiā Dō-

na Ioanna capitula matrimo-
nialia sui socris Don Michaelis
cum Domna Barbara de Mon-
salve; quibus expresse cautum
fuit, vt donatio facta in illis Dō
næ Ioannæ, & Don Ferdinandi
firma, & stabilis esset, cum pactis
& vinculis in eisdem cōrentis:
casu verò, quo Don Ferdinan-
dus filius absque liberis mascu-
lis, vel descendebus ex eis
per lineam rectam masculinam
decederet, proprios filios mas-
culos, ex dicto matrimonio sus-
cipiendos, eorumque descen-
dentes per lineam rectam mas-
culinam substituit, & vocauit.
Exhibuit etiam Testamentum
sui viri Don Ferdinandi, quo
tutrix relicta fuit Dō Ioannis fi-
lij. Altera propositio etiam fuit
oblata per Tutores in Testamē-
to avi scriptos nomine eiusdem
Don Ioannis, ipsum includendo
cum scriptura vulgo: *La union*,
nuncupata, concessa per D. Mi-
chaelem, tempore quo iam Don
Ferdinandus filius e medio su-
blatus fuit, relicto Don Ioanne
unico nepote. Cumque videret,
de facili posse evenire deficien-
tiam masculorum ex masculis,
quos in prædictis pactis dotali-
bus inuitavit, iterum easdem
vocationes ipsorum constituit,
& in illorum, & suorum descen-
dentium masculorum plurimas
substitutiones adiunxit, in qua-
rum altera, Egregium Don Pe-
trum Ximenez de Virea conti-

neri inferius demonstrabitur. Ex-
hibuerunt etiam dicti, Don Mi-
chaelis Testamentum, qui vna
cum dicta Domna Ioanna Tu-
tores relictæ erant, eneruando,
& impugnando illud Don Fer-
dinandi Patris, quo eius vxor tu-
trix vnica mortuo D. Michaelis
scripta erat: ac etiam dicta pacta
dotalia per tutricem Domnam
Ioannam exhibita, concluden-
tes eisdem, vt veris tutoribus
nomine dicti pupilli bona resti-
tui debere, oblati deinde re-
plicationū schedulis, conclusio-
que processu, obtinuit Domna
Ioanna, vnica pupilli Don Ioan-
nis Tutrix, isteque verus Domi-
nus detentor, ac possessor bono-
rum declaratus: tam in vim Ca-
pitulorum matrimonialium suo-
rum parentum, quam etiam alte-
rius instrumenti publici pacto-
rum Comitis Don Michaelis
cum Domna Barbara de Mon-
salve. His sic præhabitis, liquido
apparet, instantias huius proces-
sus per Don Ioannem adquisi-
tas fuisse, nomine maioratus, tā-
quam illius primum successo-
rem; siquidem, vt dictum manet,
cum scriptura illius obtenta fue-
runt; in qua ex vi relationis, &
reservationis, omnes vocatio-
nes in dicta scriptura vnionis
contentæ, scriptæ, & expressæ
cēsentur; id siquidem natura re-
lationis operatur, coniungere
quippe relatā scripturam, illius-
que thenorem cum referente,

iux

juxta voluntatē paciscentium, ibi: *Lo qual* (loquebatur de Vinculis, ac substitutionibus, in vim reservationis apponendis) *quieren las dichas partes, sea auido, como si aqui fuesse inserto, è continuado.* Si pars sunt vnionis, vincula, & substitutiones prædictorum Capitulorum matrimonialium, prout necessario fatendum est; fateri quoque debemus, quæsitam fuisse huiusmodi instantias per Don Ioannem; non solum ad fauorem suorum descendentium masculorum, sed etiam ad illorum, quorum vocationes scriptæ extant in præfato vnionis instrumento in processu exhibito, ac fide facto in vim coniunctionis, & vnionis vocationum, ex quo forsan tale nomen dicta scriptura assumpsit, & ad præsens retinet: quod clarius sua detur, ponderando verba illa reservationis, ibi: *En los dichos casos, y cada uno dellos, el dicho Estado, Señorío, y Casa peruenga en aquel, ò aquellos, y de la forma, y manera, &c.* In quibus substantia vocationum, & huius maioratus constitutio continetur, cū relatione tamen ad expressionē personarū, quæ successuræ erāt; vt sic merito possumus affirmare, quod ex ista scriptura de perse relata, maioratus formatio inducta sit, cum vocationibus illarum personarum, quæ postea in altera vnionis relata inuitatæ, & contemplatæ sunt. Neque

obstat, litis istius materiam, siue subiectum, non dominium bonorum fuisse; sed tutelam, vel ipsius administrationē: siquidem in ea contēdentes vnanimiter in suis petitionibus confessi fuere, dominum bonorum fuisse pupillum Don Ioannem quod, licet ita se haberet, non tamen inde inferri licet, instantiam istius iudicij minimè quæsitam fuisse ad vtilitatem minoris, cum qualitate successoris maioratus per Comitem Dō Michaelē suum avum constituti, tam in scriptura pactorum dotialium suorum parentum, quam etiam in illa vnionis in vim reservationis, & relationis. Quod ex eo patet; quia effectus illius sententiæ duraturus erat, prout vere permansit, finita minori etate D. Ioānis: Igitur causæ illius cognitio, & discussio Domini minoris fuit, quoad Don Ioannem; inter litigantes autem tutores, tutelarum validitas controuersa fuit, & sic commissio Curie in vim sententiæ, bona apprehensa, ipsorumque dominium principaliter respexit: secundo vero legitimum tutorem indagauit, cui nomine pupilli, & ad illius commodum, sua inhabilitate durante, administratio ista commissa fuit. Neque etiam obstat; Domnam Ioānam minime scripturam vnionis exhibuisse, imo eam in articulo nono suæ propositionis impugnasse; tutoresque, qui de
illa

illa fidem fecerunt succubuisse; quia respondetur, virtute relationis vnitas, & conjunctas fuisse scripturas istas, taliter, quod pro vnica reputari debeant, vt dictum est. Impugnatio verò Domnæ Ioannæ, nec ex dicta positione, si rectè perpendatur, inferri valet: tum quia ad diuersa tendit, vt ex illius lectura infertur, vltra quod, nec eam impugnare, aut contradicere poterat Domna Ioanna; siquidem in reservatione, cuius virtute concessa fuit, consensit: nec etiam sui filij minoris nomine; quia potestas ampliandi vincula, & substitutiones à prædicta scriptura pactorum per eam, vt tutricem exhibita dimanauit. Neque tandem obstat extinctio facultatis reservatione, deducta ex vsu, ac illius exercitio in pacto de la Monsalbe, cum quibus, & non cum illis, Don Ferdinandi, & Domnæ Ioannæ obtinuisse minorē contenditur, quia facilis est solutio; siquidem reservatio duos casus, in se distinctos respexit; & in eis, ac eorum altero concessa fuit potestas Don Michaeli augendi substitutiones, & vocationes: vsus fuit illa in casu mortis Don Ferdinandi, absque filijs masculis in pactis de la Monsalbe: igitur consumpsit illam. Etiam quo ad aliū casum non rectè infertur illæssa; siquidem permansit prædicta facultas in alio casu

per scripturam vnionis prouiso; quando etenim completa nō est facultas, sed iuxta eam aliquid superest agendum, in eo quod remansit durat; extincta etenim tantum fuit, quo ad casum jam præuentum in pactis de la Monsalbe, taliter quod postea in illomet nihil disponere, aut mutare poterat Comes Don Michael; in alio verò non præuento eadem facultas permanet intacta, & illæssa; & quid quid in vim illius gestum fuerit subsistere debet: nec illud de sententia obtenta in pactorum de la Monsalbe accommodari valet; quia, vt ex motiuis Senatus infertur, instrumētum publicum nuncupantur pacta illa Don Ferdinandi, ac illa de Monsalbe, siquē nullitas aduersus illa opposita contempta per Dominos fuit; quod etenim verius existimamus, est, adducta fuisse illa de la Monsalbe, vt Locus de Pomar ab integro apprehenderetur, prout apprehensus fuit, & in eo posset obtinere pupillus; siquidem, vt ex illis infertur, medietas illius fuit per D. Michaelē adquisita post concessionem priorum pactorum Don Ferdinandi; & ita illum ab integro in secundis de la Monsalbe adduxit, cum expresse emptionis medietatis illius. Ex quibus infertur, instātiā istā, & sententiā obtentā fuisse per minorem, cum qualitate suc-

cessoris in majoratu constituto per Comitem Don Michaellem in scriptura illa pactorum suorum parentum Don Ferdinandi, & Domnæ Ioannæ, & per reservationem, & relationem cum illa etiam vnionis; quamvis etiam, quoad legitimatorem tutorum, ac inter eos de potiori tutela Senatus cognouerit: Id ipsum successores Don Ioannis, Don Ludouicus, filius quippè, & Don Antonius nepos agnouerunt; siquidem, quamprimum illis, ac eorum cuilibet successio delata fuit, statim repositiones suas supplicarunt, ac obtinuerunt in iuribus, & instantijs sui, respectuè, Patris, & aui: si igitur tutelæ prætensæ tantum disceptatio fuisset, inutiles forent petitiones, & illusoria huius Senatus decreta. His sic præhabitis: ad inclusionem Egregij Comitis Don Petri Ximenez de Vrrea accedendo: ipsa tam enixè, ac clarè ex scriptura vnionis deducitur, vt ad eam percipiendam, sola lectura substitutionum opus sit; absque eo quod in sui examine, ac cognitione quæstio illa se obtulerit; sicque paucis nos expediemus. Licet etenim varias substitutiones in hac scriptura vnionis Comes Don Michael confecerit, eos tamen miro, ac clarissimo ordine construxit, vt in ipsarum quilibet quasi digito demonstrata appareat persona, & qualitas in

eis respectuè cōtemplata. Cum igitur tempore illius confectio nis in sua virili descendencia Don Ioannes ex filio Don Ferdinando susceptus existeret tantum; & ex fratre etiam prædefuncto tres nepotes extarent, Don Lupus, Don Emanuel, & Don Michael de Vrrea, nuncupati post varias vocationes, & substitutiones in defectum filiorum, & descendencium masculorum ex eis, per rectam lineam masculinam ex Don Ioanne nepote filios dicti Don Lupi, & descendentes masculos, ex eis per rectam lineam masculinam admisit; & in illius, ac illorum defectum, simili modo vocauit filias Don Emanuelis, ac tertio loco, filias, & descendentes masculos ex eis tertij nepotis Don Michaelis; in quorum omnium defectum in hac substitutione expressè contemplata apparet Domna Anna de Vrrea, si viua fuisset tempore obitus nouissimi Comitis Don Antonij, & post eam succederent etiam ipsius filij masculi, ac descendentes masculi per lineam rectam masculinam; taliter, quod Egregius Don Petrus Paulus à filio masculo Domnæ Annæ fuisset procreatus, absque dubio successio eidem competere: sed quia à dicta Domna Anna auia deriuatur mediante Domna Ludouica Zapata, genitrice, suæ vocationis casus

ex alia clausula deducendus, ex illa quippè, quæ intermixtis alijs substitutionibus subsequitur, & sic se haber. Y en defecto de todos los susodichos, no hallandose Varon legitimo, y de legitimo matrimonio procreado descendiente de Nos, ni de las dichas nuestras nietas, hijas, nieto, y sobrinos: Y assi ninguno de los que arriba son llamados, capaz para suceder en los dichos bienes, por el orden, y de la forma, y manera arriba; queremos, ordenamos, y mandamos, que la dicha Casa, Estado, y Mayorazgo nuestro, pervenga en los descendientes Varones legitimos, y de legitimo matrimonio procreados, de los dichos nuestros sobrinos Don Lope, Don Manuel, y Don Miguel de Vrrera nuestros sobrinos; aunque sean por linea femenina, de uno en otro de mayor en mayor, servando orde de primogenitura successiuamète, prefiriendo los descendientes de Don Lope a los de D. Manuel, y los de Don Manuel a los de Don Miguel, con los pactos, vinclos, condiciones, prohibiciones, substitutiones, cargas, formas, y maneras arriba dichas, puestas, y ordenadas, y abaxo especificadas. Y en caso que descendientes Varones de los dichos nuestros sobrinos, faltassen en qualquiere manera, y en qualquiere tiempo; de suerte, que no sobreviniere Varon descendiente dellos legitimo, y de legitimo matrimonio procreado, ha-

bil, capaz, y suficiente para la dicha sucession, la dicha Casa, Estado, y Mayorazgo nuestro, con los pactos, vinculos, cargas, y condiciones sobredichas, y abaxo escritas, y por Nos en la presente ordination puestas, y ordenadas. Queremos, ordenamos, y mandamos, aya de pervenir, y pervenga en aquel, ò aquellos, y de la forma, y manera, y con los vinclos, pactos, y condiciones que por Nos en nuestro ultimo Testamento, Codicillo, y ultima voluntad, ò otra qualquiere ordination, y disposicion que por Nos fuere hecha, ò se hiziere, serà dispuesto, y ordenado: lo qual queremos sea auido, como si aqui fuesse inserto, y continuado; lo qual podamos fazer, en una, ò mas vezes como quisiere, y bien visto nos fuere: de suerte, que mientras descendientes Varones se hallaren de Nos, y del dicho D. Pedro de Vrrera nuestro hermano, legitimos, y de legitimo matrimonio procreados, ayan de suceder en el dicho Mayorazgo, Casa, y Estado nuestro, por el orde, y de la manera y forma arriba dicha: el qual aya de ser Conde de Aranda, Vizconde de Vitoria, señor del Vizcondado de Rueda, de la Varonia de Alcaláten y de las Villas, Castillos, y Lugares, bienes, cosas, y derechos, rentas, y cosas arriba dichas, y mencionadas. Cum igitur Egregius Don Petrus Paulus, masculus legitimus, sit à Dō Michaele nepote, ex fratre Comi-

mi-

mitis vinculantis descendens, in eoque adsint qualitates omnes ad succedendum requisitæ, ut probatum extat, indubia redditur ipsius vocatio, maximè in Regno, ubi chartæ stare debemus; cum versemur etiam in majoratu, in quo agnatio contemplata tantum fuit in certis vocationibus, quibus deficientibus, prout verè defecerunt, foeminae, & earum descendentes semel, ac iterum inuitatæ fuerunt. Neque obstat exclusio pro parte Egregij Comitis de Fuentes prætenla; eo quia prædictus Comes Don Petrus, ex duabus foeminis immediatis derivatur à Domna Ludovica Zapata matre; Comes autem Fontanus, ex unica tantum, ex Nobili quippe Domna Beatrice Ximenez de Urrea vinculantis sorore, de cuius filio masculo primogenito, linea recta virili, descendit; sicque in eo majori perfectione cōservatam fore artificialem agnationem à Comite Don Michaeli ex optatam, ut ex contextura vocationum facile deprehenditur, & ex consequenti, ipsum Egregio Don Petro, iuxta mentem Don Michaelis, præferendū. Respondetur etenim, interpretationem istam voluntatis expressè resistere litteræ, sine illiusque clara violentia non esse admissibilem; veramq; & genuinam perfectionem consistere in observantia volunta-

tis Comitis vinculantis eo modo, quo ipse eam declaravit, nec alia extranea exquirenda, neque ex optanda est; verba siquidem illa: *Descendientes Varones de nuestros sobrinos, aunque sean por linea femenina*: Secundum suam propriam, naturalem, ac veram significationē prædictū Comitē includunt cū expressa, ac clara Comitis Fontani exclusionē; siquidem ille vocatus reperitur in Testamento Comitis D. Michaelis, & deficientibus omnibus illis, quorum vocationes in scriptura vnionis cōtinentur, ut ex clausula proximè inserta satis aperte infertur. Dubietas autem militare posset, si aliquis masculus, comprehensus in vocationibus dictæ scripturæ vnionis, cōcurreret cum Egregio Don Petro, in quo cadere posset prædicta major perfectio cōservandæ agnationis artificiosæ, à D. Michaeli ex optata; in concursu etenim isto prælatio controversiam aliquam pati posset; at verò in masculo posteriori vocatione invitato, qualis est Egregius Comes de Fuentes, res extra disputationis aleam est. Ulterius, verba illa: *Por linea femenina*: aptantur propriissimè descendenti ex duabus immediatis foeminis, maximè quando in alia præcedenti vocatione, descendentes masculi, ex vna expressè vocati reperiuntur, ut in præsentī; quemadmodum enim

linea

linea ex pluribus punctis continuis constituitur; sic etiam linea foemenina cōficitur ex duabus, vel pluribus foeminis immediatis. Quod apertius demonstrare voluit Comes, dum asseruit: *Aunque sean por linea femenina*: quæ verba, præcedente vocatione masculorum ex vna, vt in his vocationibus præcessit, necessario de descendentibus ex duabus intelligenda sunt. Neque tandem officit, verba illa: *Descendientes varones, aunque sean por linea femenina*. intelligi debere de masculis descendentibus ex duabus foeminis non immediatis, sed mediatis; ita, quod ex priori foemina masculi procreati fuerint, vt ex horum nouissimo altera foemina deriveretur, cuius descendens masculus successibilis erat; minimè verò ille, qui ex duabus foeminis immediatis derivatur; facilis enim est solutio, quæ ex generalitate, & comprehensione verborum: *descendientes varones*: depromitur; apta etenim, vt collectiua sunt, æqualiterque comprehendunt, & includunt masculum ex duabus foeminis mediatis descendentem, quam illum, qui ex duabus immediatis prouenit; non enim rectè infertur de vnius comprehensione ad alterius exclusionem, diuinitoria siquidē est prætenſa inductio, & vt talis, ac litterè restrictiua reiicienda,

maximè in Regno, vt dictum manet. Nec omittēda, pro solutione, clausula illa finalis per viam declarationis, ex abundanti per Comitem Don Michaelē adjecta, ibi: *Desuerte, que mientras descendientes varones, se hallaren de nos, y del dicho D^o Pedro de Vrrera nuestro hermano, legítimos, y de legítimo matrimonio procreados, ayan de suceder en el dicho Mayorazgo, &c.* Cum igitur ex descendencia Comitis Don Michaelis, nec ex paternā, nullus alius descendens masculus existat, nisi Egregius Don Petrus, merito eidem repositio in iuribus vltimi Comitis Don Antonij conceditur, non obstante praxi allegata, quæ in Regno denegari solent repositiones collateralibus cum vinculis; quando etenim de illa constaret, intelligēda, si in collateralium, vel transversalium iure aliqua discussio juris intricati, vel quæ altiore indaginē exposcat, interueniat, tunc enim, in directum iudicium eam referuare congruit: sin verò casus clausus vocationis statim ex lectura substitutorū insurgat, absq; eo quod, nec in minimo laboret intellectus in vocatione repositionem petentis, cur eidem differenda, nec deneganda? praxis etenim ista, quemadmodum in casu dubio, & quæſtionibus iuris involuto, iustissima est, & obseruanda; ita ē con-

D

tra-

trario, in casu claro, ac patenti illius obseruantia iniusta est, & vt talis contemnenda, maximè in Tribunalibus Supremis (vt non semel in isto iudicatum videmus) & quando partes in incidenti repositionis, licet sumario, sua iura plenè deduxerunt, vt in præsentì, in quo abundè, tam in iure, quàm in facto nihil intactum omiserunt, quod ad suorum iurium liquidationem, & cognitionem conducere posset. Ex quibus, iure optimo, prædicta repositio Egregij Don Petri, cæteris repulsis, decernitur, & aliàs. Attēt. content. &c. VNVS VERO ex dictis Dominis de dicto Regio Cōsilio superius nominatis fuit voti, & opinionis, quod: Attēt. content, &c. tenetur, & debet pronuntiare, & reponere Illustrem Domnam Philippam Clavero, & Sesse, principalem Ioannis Francisci Ybañez, Iosephi Philippi Sanchez, & Didaci Panzano, Procuratorū, in locum, ius, instantiam, & actionē, in quibus fuerunt in præsentì processa, & causa Egregij, Don Ioannes, Don Ludouicus, & Illustri Don Antonius Ximenez de Vrrea eius vir, Comites de Aranda, tempore suæ mortis, iuribus suæ viduitatis durantibus: cætera supplicata locum nō habere. EX eo verò repositio Illustri Comitissæ decernenda consulitur; nam apparet, sub an-

no millesimo quingentesimo quadagesimo septimo, mortuo Comite Don Michaeli Ximenez de Vrrea, ortam fuisse contentionem inter Domnā Ioannam de Toledo, viduam D. Ferdinandi Ximenez de Vrrea sui viri, & matrem Don Ioannis Ximenez de Vrrea communis filij ex vna parte, & Don Ioannem Ximenez de Vrrea Abbatem Montis Aragonum Parrusij, Don Franciscum, & Don Lupum Ximenez de Vrrea ex parte altera; prætendentes, ad eos pertinere, simul cum prædicta Domna Ioanna, regimen, & administrationem tutelæ, in vim Testamenti Don Michaelis, in quo erant descripti tutores prædicti simul cum Domna Ioanna, personæ, & bonorum ad pupillum pertinentium: at verò ipsa prætendebat, se tantum fore tutricem, in vim Testamenti Don Ferdinandi mariti, in quo reliquerat communem filium heredem, & tutores Don Michaeli Patrem suum, & Domnam Ioannam vxorem, hoc adiecto; quod si tutori supervixisset, pro vt euēnit, sola, tutelam administraret: Cum verò maritali affectione, & materno amore, tutelæ fidem exequi desiderasset, prudenter animaduertens, amplissimum hunc Comitatum, in quo pupillus successerat, tutorū discordia minui, ac dissipari posse; tū & ipsi agnati tutores, idē dam-

num

*Singulari fuit
C. P. P. exen.*

num metuentes, conuenerunt, ut omnes tutelam administrarent, absque praeiudicio iurium vniuscuiusque partis, quousque à pactione vellent resilire, per denuntiationem ceteris faciendam, ut latius datur intelligi in scriptura concordiae, exhibita in primo codice processus sub pagina octocentesima quinta. Deinde verò Domna Ioanna, impatiens confortij, à pactione recessit; voluntatemque suam notam fecit tutoribus diebus, decimo sexto Martij, vigesimo octauo Aprilis, & quinto Maij, anno millesimo quingentesimo quadragesimo septimo; eodemque tempore, videlicet die vigesimo Aprilis eiusdem anni, litem instituit in hac Regia Audientia, supplicando, ut ad manus illius bona praedicti Comitatus apprehenderentur; cedula verò secretae informationis (quam nostri appellitum vocant) ad obtinendum decretum apprehensionis, lacera inuenitur; extant verò reliquiae in duabus paginis; & in tertia, conclusio libelli: in prioribus duabus exponebat Procurator Dominae Ioannae, ut elicitur, pupillum iustissimis titulis, per se, & per tutricem, & alias eius mandato tenuisse, & possedisse Villas, Loca, Castra, res, & bona Comitatus; & testes super hac informatione recepti testantur, possedisse per quindecim menses, mediante dicta tutrice;

exhibuitque Testimentum Don Ferdinandi, ubi pupillus fuit scriptus haeres; & ipsa Domna Ioanna, in casu mortis Don Michaelis, sola tutrix relictæ; qua informatione Iudici ministrata, obtinuit apprehendi dictum Comitatum ad manus Regiae Audientiae: & citatis omnibus, quorum intererat per aedictum, tutores praefati, die decimatercia Iulij eiusdem anni, suam obtulerunt petitionem, quae non inuenitur. Die verò, quo in actis referebatur, dicuntur exhibita instrumenta quaedam vnionis, & Testamenti Don Michaelis Ximenez de Vrrera (quamquam nobis, vnionem ibidem fuisse exhibitam, non probatur) ceterum ex processu coniectamur, tutores voluisse Don Ioannem pupillum, haeredem, aut successorum facere Comiti D. Michaeli, in vim Testamenti eiusdem; & eo nomine, ipsos tutelam administrasse. Dedit etiam suam petitionem Domna Ioanna, quae inuenitur folio quatuorcentesimo trigesimo octauo, in qua agnoscit Comitem Don Michaelis Dominum tempore, quo nupsit Don Ferdinando eius filio, & in pactis dictum Comitem donasse, primogenito masculo legitimo, eiusdem matrimonij, ceterisque descendantibus per rectam lineam masculinam, iure primogenij suum Comitatum, sub certis vinculis, & reserua-

tio-

tionibus: subiungitque; ex eo matrimonio suscepisse D. Ioannem pupillum; & deinde prædictum Comitem Don Michaellem, mortua Comitissa Domna Alduncia de Cardona, secundas nuptias, cōtraxisse cum Domna Barbara de Monfalbe; in cuius pactis ratam habuit, & comprobavit donationem prædictam, & (vt illius Procurator exponebat.) abdicauit à se omnem potestatem sibi reservatam in prioribus capitulis. Constat, etiam, Don Ferdinandum reliquisse hæredem, suum filium; & tutricem, Domnam Ioannam, vt diximus; & decessisse Don Ferdinandum; & postea Don Michaellem Comitem, & avum, superstitibus Dōna Ioanna, nuru, & Don Ioanne nepote quibus supplicauit in vim dominij præscriptionis, aut possessionis, sibi restitui vt tutrici bona vtenda fruēda. Deinde constat, Domnā Ioannā in replicationis cedula pagina sexcentesima quinquagesima secunda, impugnasse aduersantium iura; quia ipsa erat tutrix à patre relicta; ipsi verò tutores ab avo: & allegabat, habenti tutorem alios dari non debuisse; eorumque quasi possessionem enervabat per protestationem paciscentium præservatam in prædicta concordia: in aduersum verò in sua replicatione, folio sexcentesimo octuagesimo primo, obijciebāt tutores;

pacta nuptialia, tam prima, quā secunda, in solemnia fuisse, neq; observata, de quibus ab articulo primo, vsque ad septimum; & in hoc dicebatur, donationem factam Dō Ferdinando, & Domnæ Ioannæ intelligi, dum Donatarius superuiveret; Testamentūque Don Ferdinandi esse insolemne, & nullum; Comitem fuisse Dominum bonorum Comitatus, eaq; vniuisse; ac eodem die condidisse Testamentum, relicto hærede illorum, pupillo: ex quo vnico cōtextu fuerunt cōfectæ prædictæ scripturæ vnionis, & Testamēti; pluribusque alijs exceptionibus per quadraginta, & plures articulos contra prætensionem Domnæ Ioannæ, de iure tutelæ contendentes, diuagati sunt, quæ non tam vt otiosa, quam prolixa amādamus: His igitur satis, superq; cōtrouerfis; sententia legem dedit, recipiendo propositionem Domnæ Ioannæ; & mandando, eidem vt tutrici, & curatrici bona Comitatus restitui, sub diē decimo Iulij, anno millesimo quingentesimo quadragesimo nono. Deinde Egregius Don Ludouicus, successor primogenitus D. Ioannis, fuit repositus in locum patris quinto Maij, millesimo quingentesimo nonagesimo; quo defuncto, ingressus est in eius locum Illustris Comes Don Antonius Ximenez de Vrrera, anno millesimo sexcentesimo decimo

sep-

septimo, per cuius mortem pre-
sens lis excitata est: nam Illustris
Comitissa Domna Philippa, fuisse
se reponendam in ius, & instan-
tiam sui viri contendit, in vim
pactorum dotialium, quibus cer-
ta illi assignata viduitate reser-
vavit sibi Comes augendi facul-
tatē in qualibet scriptura, pro-
ut eam adauxit in Testamento
controuerso. Illustris Marchio
de Ariza, in vim eiusdem Testa-
menti se hæredem scriptum re-
fert, & immittendum in posses-
sionem Comitatus. Magnificus
verò Don Petrus Ximenez de
Urrea, Regens Officium Gene-
ralis Gubernationis, nititur in
scriptura Vnionis per Don Mi-
chaelem confectæ, & tanquam
expressè vocatū subingredi in
locum Don Antonij defuncti.
Tandem Comes Fontanus, ex-
cludere satagens vocationem
Don Petri se vocatum in Tes-
tamento eiusdem Comitis Don
Michaelis, & reponendum exi-
stimat. His præmissis, ut rationi-
bus decidendi deserviant, viam-
que muniant: existimamus jure
repositam Illustrē Domnam
Philippam; cum ostenderit, Co-
mitem virum suum ampliandi
illud viduitatis solatium reser-
vata sibi facultate vsum fuisse in
scriptura Testamenti: adversus
quam, & si multa obiecta sint,
tamen (quidquid de viribus il-
lius dici posset) adhuc, ceu pri-
vatam scripturam continere, &

17
exprimere suam voluntatem vi-
duale incrementum conceden-
di, ambigere non oportet;
nam certum est, Comitem illam
tradidisse Notario, & coram te-
stibus tanquam elogium suę vo-
luntatis postremum: at cum de
solemnitate dubitatur illius, sup-
pleri (si quę desit) jure potest per
aliā pactorum nuptialium; ita
ut ex hac, solemnitate; ex illa,
declarationem recipere censea-
mus. Pariter etiam receptum vi-
demus, Dominos bonorum vin-
culis annexorum, similes facul-
tates reseruantes, illis posse vti;
constituendo, sive augendo suis
vxoribus viduitatem, in hono-
rem castitatis, & repræsentatio-
nis maritorum, quorum huma-
næ, & diuinæ domus consortes
sunt, utque illustriores sibi foe-
minas sociare præsumant; atque
ita, cum hæc viduitatis assigna-
tio pars dominij censeatur, me-
rito vxores, dum viduæ relin-
quuntur, jure instant, ut repo-
nantur, & subrogentur in præ-
defunctorum maritorum juri-
bus, ex recepta Regni praxi ob-
jectiones verò, quæ adversus
hanc sententiā opponuntur, sub-
tiliores magis, quā solidæ sunt,
atque in nihilo conuincunt, iā-
que illis per Dominos aptissi-
mè responderetur, ideo in earum
solutione non immoramur: &
sit etiam satis, scripturæ appella-
tione, in illis verbis pactorum
Comitis Don Antonij: *Consien-*

E

ten,

ten, que por qualquiere escritura, o Testamento que fiziere, y otorgare para dicho aumento de viudedad, sea parte, y porcion de esta escritura matrimonial: tam publicam, quam privatam scripturam contineri: neque eo minus valere debuisset eius voluntatem, qui testari nixus fuit, si nimiam, & miseram diligentiam non adhibuit; nam, ut prosequitur alicubi Iure Consultus: Si minus aliquid legitimè, minusvè perite fecerit, pro jure legitimo haberi debet hominis sani voluntas. IAM VERO, Illustris Marchio de Ariza reponendus nō videtur; cum instrumentum, quo se includere desiderat, non careat exceptione, cujus cognitio commodius ad aliud iudicium differatur; neque admittuntur exposita, & supplicata pro parte Magnifici D. Petri Pauli Ximenez de Vrrera, Regentis Gubernationem, & Egregij Comitum Fontani: nam existimamus, in hoc processu actum non fuisse de successione huius Comitatus principaliter, sed de jure tutelæ inter tutores; ita, ut finis totius controuersie hanc metam tenuerit; cujus occasione, admixta fuit cognitio fideicommissi gentilitij cōstitutū in pactis dotalibus Don Ferdinandi, & in secundis Comitum Don Michaelis; ac proinde, ad prærentes successores in vim huius fideicommissi prorogati in scri-

ptura vnionis, qua nititur D. Petrus; & in scriptura Testamenti eiusdem Comitum, vnico contextu coram eodem Tabellione, & testibus celebrati (cui Fontanus Comes adhæret) jus prosequendi iudicium respectivè, seu (ut nostri vocāt) instantiā non pertinere: & in primis movemur; nam (ut supra diximus in hypothesis) mortuo Comite Don Michaeli, & mense nondum elapso, exorta fuit contentio tutorum super jure administrandi tutelam: cum igitur habeamus causam litis introducendæ manifestam, per partes confessam, & instrumento vallatam; super vacuum est quærere, an de successione pupilli principaliter contendissent: quod amplius re ipsa cōprobat; siquidem qualitas, sub qua, tam apprehendens Domna Ioanna, quam cæteri litigarunt, non fuit proprio cuiusquam nomine, sed tutorio, nihil sibi præsumentes, nisi tuitionem pupilli, cōservationem, & augmentum bonorum; ac inde, non tantum successione cōtroversia aliqua considerari potest; sed imò, omnium invenitur confessio, agnoscendum pupillum Dominum, possessorem, & detentorem bonorum Comitatus: quæ ratio movit Senatum, ut in propalando animi sui motu non alium titulum exquireret; nec declararet, an pupillus Dominus esset per scripturam

ram donationis prime, secunde,
aut vnionis, & testamenti, ibi:
EX EO, quia in propositioni-
bus, tam pro parte Domne Ioan-
ne, quam pro parte Don Lupi,
& aliorum litis consortium, o-
mnes fatentur, bona apprehen-
sa, tam respectu dominij, quam
possessionis, seu detentionis per-
tinuisse tempore oblationis ap-
pellitus presentis apprehensionis,
& antea, Illustri pupillo Don
Ioanni de Vrra: vnde igitur
deducere possumus, controuer-
sum esse de iure successionis; ita
vt actiones actiue, & passiue
transierint in successores maio-
ratus secundum regulas iuris; mi-
nusque iuxta normam scripturæ
vnionis, in qua tanta moles exa-
geratur: deinde Domna Ioanna,
cū sola possessione pupilli sup-
plicavit apprehendi ad manus
Regiæ Audientiæ bona Comi-
tatus, vt in reliqua parte libelli,
& conclusionis eiusdem, quæ su-
perest, inuenitur: Exhibuitque
solum Testamentum Don Fer-
dinandi, quo ipsa, mortuo Co-
mite Don Michaelē, tutrix re-
manebat; & quamuis in propo-
sitione deduxerit titulum do-
nationis Comitatus, celebratę in
pactis suis dotalibus, & etiam
D. Barbaræ; id referre conue-
nit, ad tutelę jus cōfirmandum,
vt plenius declarabimus. Tuto-
res etiā in sua propositione (quæ
deest in processu) ad suā inclu-
sionem, & jus suę tutelę dedu-

cendum, vnionis scripturam ex-
hibuisse non constat; totam vim
facientes (vt colligitur) in sua
possessione, & Testamento Co-
mitis: & de vnione meminerunt
in articulis, duodecimo, & de-
cimoquinto suę replicationis,
nulla mentione facta, aut rela-
tione ad suā propositionem, cū
illam scripturam ad eneruationē,
& exclusionem deduxerint.
Hinc Domna Ioanna aduersus
illam in sua replicatione, contra
petitionem tutorum nihil op-
posuit; cum tamen, si tutores in
propositione deduxissent vnio-
nem, absq; dubio excepisset eius
Procurator, bona ad pupillum
ex priori titulo pertinuisse, ne-
que Dominum effectum amplius
dominium acquirere potuisse:
quod & Iudicum rationes con-
firmant validissimę; cum sen-
tiant, tutores ex prætensa quasi
possessione pupilli litigasse; hoc
est, suam intentionem fundasse,
& exposuisse in petitione; sat
enim illis, ad obtinendū in hoc
articulo, sufficiens erat illa quasi
possessione. Item, ius Dñę Ioannę
admisserunt, exclusis alijs; & in
tota serie harum rationum, altis-
simum est silentium de vnione:
quorsum ergo deducemus, con-
trouerfiam de successionē, & in-
stanciam in vim vnionis transi-
uisse, quæ nec ad causam tutelę
in propositionibus enuntiatur:
certē non inuenimus. Præterea,
quamvis concedamus, in conclu-

fio-

sione, & denuntiatione processus mentionem de ea fieri per Procuratorem Tutorum; proinde non admittimus, pupillum in vim vnionis Dominum fuisse; & sibi, & successoribus in ea vocatis jus prosequendi iudiciū cōsequutum; nam vltra superius dicta, Domna Ioanna in articulo nono suæ petitionis, postquam exposuit, Don Michaelē Comitē omnia bona Comitatus, & apprehensa in vim primæ, & secundæ donationis in filium Dñi Ferdinandum, & Don Ioannem, cæterosque per rectam lineam masculinam prouenientes contulisse, prosequitur: *Imò dictus Illustris Comes abdicauit à se omnem potestatem sibi reseruatam in dictis capitulis matrimonialibus.* Ex quibus ita generatim prolatis negari nequit, dictam Illustrē Domnam intellexisse, Comitē de bonis dicti Comitatus, reservationis alicujus prætextu, amplius non valuisse disponere, moderando, aut ampliando fidei commissum: & ipsi aduersantes tutores in sua replicatione prædictas dotales tabulas (quarum in prima Comes disponendi facultatem sibi retinuit) multis impugnarūt, vt vidimus; præcipuè, ipsammet primam in solemnitate, & nullitatis arguentes; quod tamen repugnat validè, vt sentiamus, aliquam ex partibus contendētibz exhibuisse vnionē ad ob-

tinendum hoc interdictum in vim successionis; cum tamē tota vis hujus facultatis (si aliqua in donatore remansit) à reservatione penderet. Vnde, nec commodum, aut beneficium aliquod consequi partes potuerunt, ex eo quod impugnarunt; neq; etiā si nō impugnauissent, legitimè, & juridice de illis se inuarunt: tandem, quamvis tutores principaliter de successione contendissent; & quamvis vnionis hæc scriptura in propositione, ad prosecutionem sui juris exhiberetur; tamen, cum Regia Audiētia, finem liti imponens, tutorū petitionem rejecerit, totam vim vnionis eneruauit; nam, vt jure cavetur, iniquissimum est proficere rei iudicatæ exceptionem ei contra quem iudicatum est; vnde cum tot difficultates inueniantur, vt possimus intelligere, in vim vnionis instantiam litis ad contemplatos in prædictis scripturis transiisse, difficilius est de repositione tractare: ex quibus inefficax redditur axioma illud: Ex vi relationis cēferi vnum contextum, & vnā voluntatem, quidquid in pactis nuptialibus, & vnione consisteret. Minus obstat, Regiam Audiētiā reposuisse successores Comitē in locum Don Ioannis; nam, vltra quod Don Ludouicus exhibuit vnionem; si & in quantum, & Don Antonius beneficio fori, in quo varij satis, & sine

sine vlla controuersia repositio-
nem supplicarunt; hoc, nullius
momenti esse censemus, ad in-
formandam sententiam obten-
tam per Domnam Ioannam, quæ,
& eius rationes exquirēde sunt,
nonque Regens Cancellariam
summarie decrevit, reponendo
filium in locum Patris; nam cum
vinculis, & sine eis, ita pronun-
tiandum erat; sed jam velut ma-
nuduimur ad aliud firmissimū
fundamentum, quo nitimur ad
prædictas repositiones denegan-
das, nempè: In Regno nostro re-
ceptissimum esse, instantiam per
prædecessorem in maioratu, fi-
deicommisso vè, tunc demū per-
mitti, aut concedi ad alios suc-
cessores transire; quando, vel hi
sunt filij, aut fratres defuncti
possessoris, qui nomine maiora-
tus sententiam reportavit; aut
tales, qui se in bona prædicta
immitte desiderāt, palam scripti
sunt, nec per interpretationem
vocationem suam derivare stu-
dent, & quanquam hoc praxi
admissam sit, secundum quā sæ-
pissimè Senatum censuisse no-
runt omnes; ac proinde non o-
mnia, quæ à maioribus tradita
sunt, ratio redditur quibus etiā
nulla ratione reddita rationis
est credere. Cæterum vt legem
absque ratione latam non opi-
namur; minusque consuetudi-
nem, aut stylum; cum suavior
illa lex sit, quæ omnibus placet;
hic verò, electis, & cordatissi-

mis viris: tamen aliquā perscru-
tari, aut suspicari lubet. Igitur
credimus, hanc praxim ex visce-
ribus Romani iuris descendisse:
dum ex edicto Diui Adriani; hi
soleant immitti, qui scribuntur
hæredes, ita vt palam scripti
sint; non qui veterum effigies
ex ordine avorum repetere ve-
lint, statimque de jure suo non
docent; cum iudicij hujus natu-
ra eò respiciat, terminumque
habeat angustissimum, quemad-
modum cæteris interlocutioni-
bus levis præiudicij concessum
est: indeq; sufficit exhibere Te-
stamentum in figura, quasi im-
morari non liceat in examine;
sed vt dicitur: Hodie constat,
hodie agatur: at, vbi allegantur
plurium vocationes, matrimo-
nia, mortes, cōditiones, defectus,
& similia, quibus Causidicorum
pagina complentur, testibus, ac
documentis instruuntur; dū vin-
cula leguntur, dispiciuntur, &
recensentur, nonnè multum tē-
poris consumere necesse est?
At quid dicimus, si in ipsis vin-
culis implicamur? dum tanta est
mentis nostræ fragilitas, & alie-
næ voluntatis interpretandæ dif-
ficultas, vt nihil aliud frequen-
tius eveniat, quā, quod primo-
genia opulentissima vni debi-
ta, ac relictæ, alteri contra insti-
tuentis voluntatem, etiam à pe-
ritissimis, rectissimisque iudici-
bus assidue adjudicentur, ac cō-
ferantur, anceps enim est via,

F

&

& tam, præ nimia subtilitate, iudicia testantium defraudantur, quam si mente relicta scripta sequi velimus, calumniantur: inde nihilo devia Regni praxis in vinculis filios, & fratres ad repositionem admittit; nam, ultra quod filij nascuntur magis, quam scribuntur hæredes; cum ratio naturalis, quasi lex quæ dā tacita, liberis parentum hæreditatem addicat, velut ad debitā successionem eos vocando, quare, & viuentes, Domini, aut Dominuli vocitantur; pariterque fratres, vnum cor, vnumque spiritum habere dicuntur; magnāque inter eos natura cognationem constituit: certū est filios, & (his deficientibus) fratres primum locum successionis obtinere, in eisque cessare vinculo- rum examen; cum magis instituti, quam substituti, extra vincula sint: indeque intelleximus, adhuc priorem praxim, liberos tantum in repositionibus istis admisisse, quæ deinde commentitio jure ad fratres derivata, & progressa est: cuius exemplum quoddam, seu vestigium invenimus; dum in Curijs anni millesimi quingentesimi octuagesimi noni foro cavetur, liberos in defunctorū parentum, qui liberale iudicium instituere, locum sub- ingredi posse (neque de fratribus, in quibus, proxima ratione, idem poterat statui, quicquam sancitur) & si jure sanguinis, &

à natura ipsa (vt pluribus placet) nobilitas derivatur, non levis erit argumēti vis. Extant etiam aliæ rationes, quæ cogunt, aut congruunt ad retinendam prædictam praxim; nam videmus re- præsentationem ad tertium vsque gradum restrictam: intestati quoque causam ad proximos, & immediatos successores jure, & foro cōprobatam; infinitum est enim remotiores avos ab origine quærere, & (vt nostri dicunt) campum Damascenū: exceptionem fidei cōmissi non impedire censuum exactionem, Dominis, & Vniuersitatibus simul obligatis, in quo nostra consuetudo excutiendi census fundatur: item, ad obtinēdam immisionem venientem non compelli, quenquam in jus vocare; licet audiatur, qui sua doceat interesse. Vndē satis arguitur, immitti desiderantem manifestum jus sine jurgio, & ambage demonstrare debere; alioqui tutissimum est, contentionem in directū iudicium deferre. Quibus alia adiungere, non tam esset difficile, quam interim longum: atque ideo optimo jure inueteratum hunc stylum coaluisse, variiisque in causis, & præcipuè Ixarensi (re acriter disceptata) iuxta eundē, in recurſu pronuntiatum comperimus; & quam novissimè aliud hæc Regia Audientia senserit, placitum sub lite est. Neque negotium fa-

cit

cir opinio existimantium, concedendas esse has immisiones in bonis vinculatis, ex vi subrogationis, & instantiæ translatae in successores, quando substitutiones videntur clarè, & aliquo possunt examine discuti, licet immittendus non appareat scriptus in primogenio. Nā multis respondemus securius esse, prædictam subrogationem denegare; cum omnes quæstiones, tam facti, quam juris (admissa nostra praxi) censeantur habere indaginem, & nimiam disputationē, & oporteat recurrere ad Iudicum arbitrium, indeque rem arbitrio expositam, minus esse manifestam & certam, quamvis jus certum sit: igitur declaratio illius articuli ex interpretatione, non ex inspectione descendit. Deinde Aragones, qui suæ libertatis studiosi, semperque solliciti sunt, ægre ferunt Iudicum sententias, quæ non tam ex charta, quam ex animo Iudicum pendēt; cum præcipuè secundum chartam ex prædicta ratione illis judicia reddantur; nec tacita legum Romanarū auxilia, apud nos vires suas exerāt. Præterea, etsi concedamus oppositā sententiam communiorē, nihilo magis illa amplectenda est, quādo nostra Curiae stylo, & praxi roboratur; ideo namque juramus fervare foros, usus, & consuetudines, quibus multum deferendum est, ne sensum dilaba-

mur ad immutanda, quæ interpretationem certam semper habuerunt; præcipuè vbi nec evidens ratio, nec utilitas postulat: addimus etiam, casus etiam esse claros; sed nihilominus, ne sub colore eorum nimium protendatur arbitrium, jure libertatem sentiendi, & arbitrandi cohiberi; nam, universitatum bonis exhaustis, Clerici tenentur cōmuni necessitati subvenire; eisdem nihilominus, libera imponendi licentia denegatur. Præterea: leges frequentibus incōmodis occurrunt; minoribus enim, etsi bonæ frugis sint, remque gerant utiliter, eorum alienatio interdicta est, sæpius enim aliud accidere, experientia docet. Tandem: tutius contendentibus super maioratu cōsuli potest, si omnibus auditis, & meritis adamussim examinatis, congruo iudicio contentio dirimitur, quæ tanto magis suadenda erāt in casu occurrenti, vbi jura litigatorum reperiuntur instructa in articulo possessorio in hac Regia Audientia, vbi secundum forum de jure successionis agi potest; sed hac repositionis admissa via, & lata sententia, panduntur forsan incidenter, rationes eorundem Iudicū, quorum etiam iudicium expectatur, quod magnum esse inconveniēs, sciunt omnes. Tandem: his exemplis, repetuntur expensæ partium, lucubrationes Iudicum,

cum,

cum, & tempus ad alia digerenda, & expedienda negotia apprimè necessarium molestè, non minus, quam inutiliter sæpè cōteritur. Sed jam ad tertium fundamentum accedimus, indigittantes disputationem Magnifici Don Petri Pauli Ximenez de Vrrea, & Egregij Comitiss Fontani, de jure suæ immiissionis cōtendentium, quæ quidem suamet contentione obscurantur; nam, cum Don Michael Ximenez de Vrrea institutor, voluerit constituere primogenium agnatum in honorem Illustris Familiæ *de los Vrreas*, & in defectum agnatorum, masculos substituerit per viam cuiusdam agnationis repræsentatæ (fœminas quantum potuit à successione repellendo) certum videtur, masculos ex fœminis descendentes non vocari, nisi pro se exceptionem demonstraverint. Et licet Don Petrus, post excursum plurium substitutionum in vigesima prima clausula unionis, intendat se vocatum, tanquam descendente ex Don Michael Ximenez de Vrrea nepote institutoris ex fratre, à quo per Domnam Annam de Vrrea, & Domnam Ludovicam Zapata descendit, existimatque se in illis verbis vocatum: *Peruengan en los descendientes Varones legitimos y de legitimo matrimonio procreados de los dichos nuestros sobrinos, Don Lope, Don Manuel, y Don Mi-*

guel de Vrrea nuestros sobrinos, aunque sean por linea femenina. Cæterum pro parte Comitiss Fontani in dubium vertitur, ex duabus fœminis procedentem Don Petrum vocatum esse; refertque dicta verba, non quidem ad comprehendendum descendente per duas fœminas, sed descendentes masculos ex fœminis descendentes ex filiis nepotibus, vel alijs descendibus masculis Don Lupi, Don Emanuelis, & Don Michaelis (vna tantum fœmina mediante) cum enim institutor in anterioribus substitutionibus, enixè agnationem amaverit, & sollicitè quæsierit; & in defectum agnatorum per plures substitutiones digressus, tandem devenisset ad introducendam successionem agnatiiv repræsentatā, mediantibus masculis per lineam virilem descendentes ex filiabus Don Lupi, Don Emanuelis, & Don Michaelis; & in hac vocatione cæteri masculi, qui (vt diximus) ex alijs fœminis (præter filias) à prædictis Don Lupo, Don Emanuele, & Don Michaeli descendere poterant, vocati non erant: ad huc igitur casum non cōprehensum, necessarium perpetuitati, & congruum fini, prudens consilium institutoris animadvertitur; ad eumque prædicta verba: *Aunque seã por linea femenina*; respicere Comes Fontanus persuadet; atque ita per duas fœminas

im-

immediatè venientem Don Petrum, excludit; seque, in eodem gradu existentē, & eodem contextu in Testamento vocatum, & præferendum contendit. Quibus etiam fauet (secundum mentem fundatoris) lineam dici foemineam, vbi cumque lineā masculorum in vera, & ficta agnatione agnascens foemina interrupt. Qui enim studet cōferuare agnationem veram, aut imitatricem, per lineam foemineam, eam intelligit; quæ, vel agnationem per interpositionē alicuius foeminæ extinguit; vel denuo resectā, & reparatam nova foemina rumpit: vnde verba: *Aunq̃ sean por linea femenina*: interpretari possunt civiliter, vel naturaliter; civilem autem sensum suadet finis, & subiecta materia: & quemadmodum intellectus iste, seu expositio magis conformatur, propriusque ad Comitum voluntatem accedit; sic largus ille, & naturalis deviat, & distat: & licet verba prædicta, in quibus rei pondus inclinat, ad minus recipiant utrumque sensum, jam vocatio Don Petri manifesta non est; rei enim quæ multipliciter intelligitur, plerumque veritas ignoratur. Neque ex vi literæ validum argumentum sumitur; siquidem verba scripturæ præ-

cipuam declarationem admittunt, ut menti deserviant: neque enim tantus honor, aut reverentia verbis conceditur, quin mēs deferatur; sed ad verisimilitudinem, & rationem, res, & verba coniungenda sunt. Accedit, masculos cognatos, suæ qualitatis, & proximitatis consideratione in Testamento Comitum vocari eodem contextu (ut prædiximus) condito: qua generali provisione, cōprehenduntur ex duabus, aut pluribus foeminis descendentes: præcedentes vero substitutiones in scriptura unionis contentæ, ad descendentes ex vna, congruentius referuntur; si velimus servare finem, seriem, & typum primogenij à Comite instituti. Cæterum hæc, non tam dicta esse velimus, quasi iudicium decretoriū reddamus; sed cum lege resipiendo, & resiliendo; & ut saltem ambiguitas cōtentionis deprehendatur merito ab hoc articulo repellenda; sunt, & alia quæ disceptationem augent, & unionem eiusque vim enervare videntur, exceptionibus oppositis, super extinctione facultatis uniendi, ac defectu domini bonorū, quæ fuerunt Don Petri Ximenez de Vrrera vinculant. Enimvero hæc sufficient, disputationesque prædictas relinquamus, & alias, Att. cōt. &c.

SIG. NV M mei Didaci Hieronymi Pozuelo Infantionis, & Cinis Cinitatis Cesar-augusta, & in eadem do-

G

mi-

26
miciliati, Scriba Mandati S.C.R.M. Domini nostri Regis
in locumtenentia Aragonum, qui huiusmodi Vota, (sue
Motina à libro Motiuorum Regij Consilij Civilis de an-
no millesimo sexcentesimo quingentesimo sexto, ubi conti-
nuata existunt, bene, & fideliter comprobata extraxi, &
signavi.

